

MIROŚLAW WASILEWSKI

AGNIESZKA GAŁECKA

PLYNNOŚĆ FINANSOWA A WYDAJNOŚĆ PRACY W GOSPODARSTWACH ROLNICZYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Słowa kluczowe: płynność finansowa, gospodarstwo rolnicze, wydajność pracy

Keywords: financial liquidity, agricultural farm, labor productivity

Klasyfikacja JEL: J24, G32

Wprowadzenie

Płynność finansowa jest jednym z głównych czynników kształtujących sytuację ekonomiczną każdego przedsiębiorstwa, ponieważ należy do jednego z podstawowych wyznaczników efektywności ekonomicznej każdej organizacji¹. Najważniejszym zadaniem każdej jednostki gospodarczej powinno być zapewnienie płynności finansowej, której ewentualne zakłócenia wiążą się z problemami finansowymi, natomiast jej utrata może prowadzić do bankructwa. Zmniejszanie się płynności finansowej jest często pierwszym symptomem świadczącym o zagrożeniu upadłością².

Płynność finansowa jest różnie rozumiana i definiowana. D. Wędzki³ określa płynność finansową w aspekcie majątkowym i majątkowo-kapitałowym. W pierwszym znaczeniu płynność koncentruje się na aktywach i oznacza zdolność przedsiębiorstwa do przekształcania aktywów w środki pieniężne w jak najkrótszym czasie i bez utraty wartości⁴. Natomiast w aspekcie majątkowo-kapitałowym płynność finansowa to zdolność przedsiębiorstwa do

---

¹ D. Wędzki: *Pomiar płynności finansowej przedsiębiorstwa*, „Rachunkowość” 1995, nr 3, s. 125.

² J. Narkiewicz: *Identyfikacja ryzyka utraty płynności finansowej w raporcie rocznym przedsiębiorstwa*, Prace Naukowe Katedry Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2004, s. 129.

³ D. Wędzki: *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa. Przeplwy pieniężne a wartość dla właścicieli*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003, s. 33.

⁴ S.C. Myers, R.G. Rajan: *The Paradox of Liquidity*, „The Quarterly Journal of Economics” 1998, 111 (3), s. 733; S.A. Ross, R.W. Westerfield, B.D. Jordan: *Finanse przedsiębiorstw*, Dom Wydawniczy ABC, Kraków 1999, s. 40.

terminowego regulowania zobowiązań bieżących⁵. Zdolność tę wyrażają wzajemne relacje zobowiązań finansowych oraz majątku, stanowiącego zabezpieczenie terminowej spłaty tych zobowiązań. Im więcej przedsiębiorstwo utrzymuje płynnych aktywów, na przykład gotówki, tym większa jest zdolność regulowania bieżących zobowiązań⁶. Zmniejszająca się płynność finansowa i związany z tym wzrost trudno ściąganych należności oraz narastanie zobowiązań to jedne z czynników świadczących o słabnącej kondycji finansowej przedsiębiorstwa⁷.

Na zachowanie płynności finansowej przedsiębiorstwa ma wpływ wiele czynników, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Czynniki wewnętrzne wpływające na utrzymanie płynności finansowej to przede wszystkim stosowane technologie i organizacja procesu produkcji, sposób finansowania działalności, poziom aktywów trwałych, inwestycje, stosowane strategie zarządzania kapitałem obrotowym itp. Istotna jest również zależność między płynnością finansową a efektywnością wykorzystania zasobów pracy, ziemi i kapitału.

Problematyka płynności finansowej jest stosunkowo rzadko poruszana w odniesieniu do sektora rolniczego. Brak jest wielkości referencyjnych, właściwych dla specyfiki branży i kraju oraz analiz gospodarstw rolniczych, dotyczących długiego okresu. Podobnie jak w innych podmiotach gospodarczych, tak też i w gospodarstwach rolniczych występuje konieczność utrzymywania płynności finansowej oraz monitorowania jej poziomu. Ważne jest również określenie czynników wpływających na płynność finansową gospodarstw rolniczych. Jednym z takich czynników jest wydajność pracy, która określa efektywność gospodarowania zasobami ludzkimi, stanowiącymi istotny element potencjału wytwórczego.

Cel i metody badań

Celem badań jest określenie zależności między ekonomiczną wydajnością pracy a bieżącą płynnością finansową gospodarstw rolniczych. Dobór gospodarstw do badań był celowy. Badaniami objęto gospodarstwa z terenu województwa lubelskiego, uczestniczące w polskim systemie FADN (*Farm Accountancy Data Network*), prowadzące rachunkowość rolną pod nadzorem Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB)⁸. Podmioty znajdujące się w polu obserwacji Polskiego FADN są to gospodarstwa towarowe, mające zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej rolnictwa. Za takie uznawane są te, które mieszczą się

⁵ M. Sierpińska, T. Jachna: *Ocena przedsiębiorstw według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 145.

⁶ A. Wawryszuk-Misztal: *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym netto w przedsiębiorstwach, studium empiryczno-teoretyczne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 83.

⁷ G. Gołębiowski, A. Tłaczala: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*, Difin, Warszawa 2005, s. 157.

⁸ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, DzU z 2001 r., nr 3, poz. 20, z późn. zm.

w grupie gospodarstw wytwarzających w danym regionie FADN co najmniej 90% wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej. W roku 2007 w województwie lubelskim w bazie Polskiego FADN było 1120 gospodarstw rolniczych. Był to dobór celowy, odzwierciedlający liczebność przy uwzględnieniu typów rolniczych, wielkości ekonomicznej i powierzchni użytków rolnych (UR).

W opracowaniu analizie poddano gospodarstwa indywidualne z województwa lubelskiego, prowadzące rachunkowość rolną w latach 2004–2007. Obszar ten wybrany został z uwagi na typowo rolniczy charakter regionu, na którym rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki oraz z uwagi na fakt, iż jest to województwo zaliczane do najslabiej rozwiniętych regionów w Polsce, a także w Unii Europejskiej (UE).

Do oceny stopnia płynności finansowej gospodarstw rolniczych wykorzystano wskaźnik bieżącej płynności finansowej, obliczany jako iloraz aktywów obrotowych do zobowiązań krótkoterminowych⁹. Natomiast ekonomiczną wydajność pracy obliczono jako relację dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolniczego do liczby faktycznie przepracowanych godzin przez rolnika i członków jego rodziny oraz pracowników najemnych przy produkcji rolniczej.

Przy określeniu zależności między bieżącą płynnością finansową a ekonomiczną wydajnością pracy gospodarstwa rolnicze podzielono na cztery grupy. Kryterium podziału był wskaźnik bieżącej płynności finansowej. Pierwsza grupa gospodarstw obejmowała 33% ich zbiorowości o najniższej wielkości wskaźnika bieżącej płynności finansowej, druga o przeciętnej (33%), natomiast trzecia o wielkości najwyższej (33%). Do grupy czwartej zakwalifikowano gospodarstwa bez zobowiązań krótkoterminowych, w przypadku których nie było możliwe obliczenie wskaźnika bieżącej płynności finansowej, ponieważ mianownik równy jest zeru. W ten sposób uzyskano podział gospodarstw rolniczych na pierwszą (I), drugą (II), trzecią (III) oraz czwartą (IV) grupę.

W ramach przyjętego kryterium grupowania gospodarstwa rolnicze podzielono także ze względu na typ rolniczy i powierzchnię UR. W ramach typu rolniczego gospodarstwa analizowano w następujących grupach: uprawy polowe, zwierzęta żywione w systemie wypasowym (razem z krowami mlecznymi), zwierzęta ziarnożerne oraz mieszane. Gospodarstwa grupowano ponadto według następujących grupy obszarowe: małe (5 = <10 ha), średnio małe (10 = <20 ha), średnio duże (20 = <30 ha), duże (30 = <50 ha) i bardzo duże (>= 50 ha). W badaniach pominięto gospodarstwa o następujących typach rolniczych: uprawy ogrodnicze, winnice oraz uprawy trwałe z uwagi na ich małą liczebność. Wyniki rachunkowe w ramach FADN są bowiem do uzyskania w przypadku, gdy w danej grupie gospodarstw ich liczba wynosi co najmniej 15.

⁹ Zgodnie z metodologią FADN zobowiązania krótkoterminowe to kredyty i pożyczki krótkoterminowe + raty kredytu długoterminowego, do spłaty w ciągu 12 miesięcy + zobowiązania z tytułu dostaw i usług + zobowiązania z tytułów publiczno-prawnych (podatki, ubezpieczenia) + zaliczki otrzymane na poczet dostaw produktów i usług + debet na rachunku bankowym + pozostałe zobowiązania krótkoterminowe + raty zobowiązań długoterminowych do spłaty w ciągu 12 miesięcy.

Wyniki badań

W tabeli 1 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika ekonomicznej wydajności pracy w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej. Wielkość tego wskaźnika kształtowała się w przedziale od 7 zł/rbh w roku 2005 w gospodarstwach nieposiadających zobowiązań krótkoterminowych do 16 zł/rbh w roku 2007 w tych o średnim poziomie bieżącej płynności finansowej. W latach 2004–2007 nie odnotowano zasadniczej zależności między wielkością ekonomicznej wydajności pracy a bieżącą płynnością finansową. Wyjątek dotyczył 2006 roku, w którym wraz ze wzrostem płynności spadała wydajność pracy – z 15 zł/rbh w grupie o najniższej bieżącej płynności finansowej do 12 zł/rbh w grupie o najwyższym poziomie płynności. Najniższą ekonomiczną wydajność pracy we wszystkich analizowanych latach stwierdzono w gospodarstwach nieposiadających zobowiązań krótkoterminowych – od 7 zł/rbh do 10 zł/rbh. Świadczyć to może o tym, że gospodarstwa niekorzystające z kredytów często nie podejmują żadnych działań inwestycyjnych, co przekłada się na niską efektywność wykorzystania siły roboczej poprzez jej niższe uzbrojenie techniczne. Najwyższy przyrost badanego wskaźnika odnotowano w gospodarstwach o średnim poziomie bieżącej płynności finansowej (o 60,0%), natomiast najniższy w gospodarstwach najbardziej płynnych (o 16,7%).

Tabela 1

Ekonomiczna wydajność pracy (zł/rbh) w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej

Grupa gospodarstw	Lata				Średnio	Zmiana 2007–2004	
	2004	2005	2006	2007		zł	%
I	11	12	15	15	14	4	36,4
II	10	11	13	16	12	5	60,0
III	12	11	12	14	12	2	16,7
IV	7	7	8	10	8	2	42,9
Razem	10	10	12	14	12	3	39,0
IV–I	–4	–6	–7	–6	–6	–2	6,5

Źródło: opracowanie własne.

Kształtowanie się ekonomicznej wydajności pracy w zależności od typu rolniczego i bieżącej płynności finansowej przedstawiono w tabeli 2. Nie stwierdzono jednoznacznych zależności między ekonomiczną wydajnością pracy a poziomem bieżącej płynności finansowej. W gospodarstwach o typie rolniczym „uprawy polowe” w latach 2004 i 2006 największą efektywność wykorzystania zasobów siły roboczej odnotowano w grupie o najwyższym poziomie płynności finansowej, w roku 2005 – w gospodarstwach o średnim poziomie płynności finansowej, natomiast w 2007 roku – w gospodarstwach najbardziej płynnych. W gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej na ogół najwyższą wydajnością pracy charakteryzowały się te o najniższym poziomie płynności bieżącej,

z wyjątkiem 2004 roku, w którym najwyższą efektywność wykorzystania zasobów pracy odnotowano w gospodarstwach o najwyższej bieżącej płynności finansowej. W grupie gospodarstw o typie rolniczym „mieszane” w 2004 roku najwyższą efektywność pracy stwierdzono w grupie III (10 zł/rbh), w latach 2005 i 2007 – w grupie II (odpowiednio 8 zł/rbh i 12 zł/rbh), natomiast w roku 2006 – w grupie I (10 zł/rbh).

W badanym okresie we wszystkich wydzielonych typach rolniczych gospodarstw najniższą ekonomiczną efektywność pracy odnotowywały gospodarstwa nieposiadające zobowiązań krótkoterminowych, co świadczy o niższej efektywności wykorzystania zasobów pracy przez właścicieli gospodarstw niekorzystających z kapitału obcego w stosunku do tych, którzy wykorzystują zewnętrzne źródła finansowania. Największa różnica na korzyść grupy I w stosunku do grupy IV wystąpiła w roku 2007 w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym i wynosiła 10 zł/rbh. Najwyższą ekonomiczną wydajność pracy odnotowano w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej, co świadczy o racjonalnym gospodarowaniu zasobami pracy własnej i najemnej. Fakt ten może być w części związany z tym, że właściciele tych gospodarstw w badanym okresie osiągnęli również najwyższy dochód rolniczy. W gospodarstwach wyspecjalizowanych do wyższej wydajności pracy przyczynia się fakt, że produkcja jest bardziej zautomatyzowana w porównaniu z pozostałymi typami rolniczymi. W roku 2004 najwyższą efektywność osiągnęły gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt ziarnożernych (średnio 14 zł/rbh), natomiast w kolejnych latach te o typie rolniczym „zwierzęta żywione w systemie wypasowym”, w których wskaźnik wydajności pracy wynosił średnio od 15 zł/rbh w roku 2005 do 20 zł/rbh w 2007 roku. We wszystkich badanych latach najniższa wydajność pracy występowała w gospodarstwach „mieszanych”, średnio od 7 zł/rbh w roku 2005 do 9 zł/rbh w roku 2007. Wynikać to może z wyższego zaangażowania zasobów pracy, z uwagi na prowadzenie zarówno produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej oraz trudności ze stosowaniem jednolitej technologii.

We wszystkich badanych grupach gospodarstw, z wyjątkiem wyspecjalizowanych w chowie zwierząt ziarnożernych, od 2005 roku nastąpił zasadniczy wzrost efektywności wykorzystania zasobów pracy, co jest tendencją pozytywną, gdyż świadczy o racjonalnym wykorzystaniu zasobów pracy własnej i najemnej. Najwyższy przyrost badanego wskaźnika wystąpił w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym, o najniższej bieżącej płynności finansowej, z 12 zł/rbh w 2004 roku do 25 zł/rbh w 2007 roku, tj. o 108,3%. W gospodarstwach o typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” w 2007 roku w stosunku do roku 2004 we wszystkich wydzielonych grupach stwierdzono spadek wydajności pracy (średnio o 7 zł/rbh). W gospodarstwach tych największe zmniejszenie ekonomicznej wydajności pracy odnotowano w grupie nieposiadającej zobowiązań krótkoterminowych (o 66,7%). Można się zastanowić nad racjonalizacją poziomu zatrudnienia w tych gospodarstwach w stosunku do potrzeb technologicznych i organizacyjnych, aby uniknąć dalszego spadku efektywności pracy.

Tabela 2

Ekonomiczna wydajność pracy (zł/rbh) w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej i typu rolniczego

Grupa gospodarstw	Lata				Średnio	Zmiana 2007–2004	
	2004	2005	2006	2007		zł	%
Uprawy polowe							
I	13	10	13	16	13	3	23,1
II	11	12	13	17	13	7	54,5
III	12	11	12	18	13	7	50,0
IV	7	7	9	10	8	3	42,9
Razem	11	10	12	15	12	5	42,6
Zwierzęta żywione w systemie wypasowym							
I	12	18	22	25	19	12	108,3
II	12	17	18	21	17	9	75,0
III	16	13	16	17	16	2	6,3
IV	13	13	14	15	14	2	15,4
Razem	13	15	17	20	16	6	51,2
Zwierzęta ziarnożerne							
I	16	17	17	6	14	-10	-62,5
II	14	7	16	13	13	-1	-7,1
III	17	15	16	7	14	-10	-58,8
IV	9	5	7	3	6	-6	-66,7
Razem	14	11	14	7	12	-7	-48,8
Mieszane							
I	8	8	10	8	8	1	0,0
II	8	8	9	12	9	4	50,0
III	10	8	9	9	9	-1	-10,0
IV	6	5	6	6	6	0	0,0
Razem	8	7	8	9	8	1	10,0

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 3 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika ekonomicznej wydajności pracy w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej i powierzchni UR. Nie odnotowano jednolitych zależności między wydajnością pracy, a płynnością finansową gospodarstw w wydzielonych grupach obszarowych. W gospodarstwach małych i średnio małych na ogół najwyższa efektywność wykorzystania zasobów pracy dotyczyła tych najbardziej płynnych, a najniższa gospodarstw bez zobowiązań krótkoterminowych. Natomiast w gospodarstwach większych, o powierzchni powyżej 20 ha UR wyższą ekonomiczną wydajność pracy odnotowały gospodarstwa o najniższej płynności finansowej, aczkolwiek nie była to jednolita tendencja.

Tabela 3

Ekonomiczna wydajność pracy (zł/rbh) w zależności od poziomu bieżącej płynności finansowej i powierzchni UR

Grupa gospodarstw	Lata				Średnio	Zmiana 2007–2004	
	2004	2005	2006	2007		zł	%
Małe (5 = < 10 ha)							
I	6	6	7	8	7	2	33,3
II	6	6	7	10	7	4	66,7
III	6	8	7	11	8	5	83,3
IV	5	4	5	7	5	2	40,0
Razem	6	6	7	9	7	3	55,8
Średnio małe (10 = < 20 ha)							
I	7	9	9	11	9	4	57,1
II	7	7	9	11	8	4	57,1
III	9	9	9	10	9	1	11,1
IV	8	6	7	8	7	0	0,0
Razem	8	8	9	10	9	2	31,3
Średnio duże (20 = < 30 ha)							
I	12	13	15	16	14	4	33,3
II	11	13	16	17	14	6	54,5
III	14	10	13	13	13	-1	-7,1
IV	10	9	10	12	10	2	20,0
Razem	12	11	13	14	13	2	25,2
Duże (30 = < 50 ha)							
I	17	17	22	20	19	3	17,6
II	18	17	20	21	19	3	16,7
III	19	14	17	20	18	1	5,3
IV	11	17	20	25	18	14	127,3
Razem	16	16	20	22	19	6	41,7
Bardzo duże (> = 50 ha)							
I	30	23	31	27	37	-3	-10,0
II	20	21	22	38	33	18	90,0
III	26	20	26	33	35	7	26,9
IV	-	-	-	-	-	-	-
Razem	25	21	26	33	35	8	35,6

Źródło: opracowanie własne.

W gospodarstwach odnotowano dodatnią zależność między ekonomiczną wydajnością pracy, a powierzchnią UR. Im większe obszarowo było gospodarstwo, tym bardziej efektywnie wykorzystywano zasoby pracy. Najwyższe wskaźniki ekonomicznej wydajności pracy wystąpiły w gospodarstwach bardzo dużych, w których w 2007 roku średnia wydajność pracy wynosiła 32 zł/rbh, co świadczy o efektywnym wykorzystywaniu zasobów

pracy własnej i najemnej. Najniższą efektywność pracy odnotowywano w gospodarstwach małych, w których badany wskaźnik był około 4-krotnie niższy w stosunku do gospodarstw największych obszarowo i w 2007 wynosił średnio 9 zł/rbh. Zatem można stwierdzić, że większa powierzchnia UR wiąże się z wyższą dochodowością oraz bardziej racjonalnym gospodarowaniem zasobami pracy. Wzrost ekonomicznej wydajności pracy w badanym okresie wskazuje na coraz efektywniejsze gospodarowanie zasobami pracy przez właścicieli gospodarstw. We wszystkich grupach gospodarstw, z wyjątkiem średnio dużych o najwyższym poziomie wskaźnika płynności finansowej oraz bardzo dużych o najniższej płynności, wystąpił wzrost wskaźnika ekonomicznej wydajności pracy, aczkolwiek nie była to jednolita tendencja. Najwyższy wzrost w roku 2007 w stosunku do roku 2004 odnotowały gospodarstwa małe (o 55,8%), natomiast najniższy gospodarstwa średnio duże (o 25,2%).

Podsumowanie

W opracowaniu przedstawiono zależności między ekonomiczną wydajnością pracy a bieżącą płynnością finansową gospodarstw rolniczych w województwie lubelskim. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. W badanym okresie nie odnotowano jednoznacznej zależności między płynnością finansową a wydajnością pracy. Najbardziej efektywnie zasoby pracy wykorzystywali właściciele gospodarstw o najwyższej płynności finansowej, natomiast najniższą wydajność pracy stwierdzono w gospodarstwach nieposiadających zobowiązań krótkoterminowych. W badanym okresie odnotowano wzrost wydajności pracy, co jest tendencją pozytywną.
2. Najwyższą ekonomiczną wydajnością pracy charakteryzowały się gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji zwierzęcej, co wynika z faktu większej mechanizacji produkcji. Najniższą wydajność pracy w badanym okresie odnotowano w gospodarstwach „mieszanych”, w których występuje wyższe zaangażowanie zasobów pracy w porównaniu z innymi typami rolniczymi gospodarstw.
3. Wraz ze wzrostem powierzchni UR zwiększała się efektywność wykorzystania zasobów pracy własnej i pracy najemnej. Może to świadczyć o tym, że im większa powierzchnia UR, tym wyższe było uzbrojenie techniczne oraz bardziej racjonalne gospodarowanie zasobami pracy.

Literatura

- Gołębiowski G., Tłaczała A.: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*, Difin, Warszawa 2005.
- Myers S.C., Rajan R.G.: *The Paradox of Liquidity*, „The Quarterly Journal of Economics” 1998, 111 (3).

- Narkiewicz J.: *Identyfikacja ryzyka utraty płynności finansowej w raporcie rocznym przedsiębiorstwa*, Prace Naukowe Katedry Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2004.
- Ross S.A., Westerfield R.W., Jordan B.D.: *Finanse przedsiębiorstw*, Dom Wydawniczy ABC, Kraków 1999.
- Sierpińska M., Jachna T.: *Ocena przedsiębiorstw według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, DzU z 2001 r., nr 3, poz. 20, z późn. zm.
- Wawryszuk-Miształ A.: *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym netto w przedsiębiorstwach, studium empiryczno-teoretyczne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.
- Wędzki D.: *Pomiar płynności finansowej przedsiębiorstwa*, „Rachunkowość” 1995, nr 3.
- Wędzki D.: *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa. Przepływy pieniężne a wartość dla właścicieli*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003.

*dr hab. Mirosław Wasilewski prof. SGGW
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk Ekonomicznych
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw*

*dr Agnieszka Galecka
Dyrektor Centrum Kształcenia Plejada
Szkoły Policealnej Novum w Białej Podlaskiej*

Streszczenie

W opracowaniu przedstawiono zależności między ekonomiczną wydajnością pracy a bieżącą płynnością finansową gospodarstw rolniczych położonych w województwie lubelskim. Nie odnotowano jednoznacznej zależności pomiędzy poziomem bieżącej płynności finansowej a ekonomiczną wydajnością pracy. Najbardziej efektywnie zasoby pracy wykorzystywali właściciele gospodarstw o najwyższej płynności finansowej, natomiast najniższą wydajność pracy stwierdzono w gospodarstwach bez zobowiązań krótkoterminowych. W badanym okresie w gospodarstwach rolniczych odnotowano wzrost wydajności pracy, co jest tendencją pozytywną. Wraz ze wzrostem specjalizacji produkcji oraz powierzchni UR gospodarstw zwiększała się także efektywność wykorzystania zasobów pracy, co wynika zapewne z faktu większej mechanizacji produkcji w tych gospodarstwach.

**FINANCIAL LIQUIDITY AND LABOR EFFICIENCY OF AGRICULTURAL FARMS
IN THE LUBLIN PROVINCE****Summary**

The paper presents the relationship between economic productivity and the current financial liquidity of the agricultural farms situated in the Lublin Province. There was no clear relationship between the current level of financial liquidity and economic productivity. Labor resources were most effectively used by the owners of farms with the highest financial liquidity, while the lowest productivity was observed in the farms with no liabilities. During the study period agricultural labor productivity growth was recorded, which is a positive trend. With the increasing specialization of production and farmland size, efficiency of use of labor resources also increased, which probably stems from greater mechanization of production in these farms.